

HEAKS KIIDETUD

Eesti Keemiatööstuse Liidu juhatuse koosoleku
22. oktoober 2010.a. otsustega 3.1; 3.2 ja 3.3

Konkurentsioiguse nõuetele vastavuse suunised

I. KONKURENTSIOIGUSE TÄHTSUS

1. Milliseid tegevusi konkurentsioigus reguleerib?

Konkurentsioiguse üldine eesmärk on säilitada vaba konkurentsi turul ja kaitsta tarbijate huve.

Euroopa Liidu ja siseriiklikud seadused konkurentsioiguse valdkonnas keelavad järgmist:

- konkurentsi piiravad kokkulepped, ettevõtete liitude (k.a. erialaliitude) otsused ja kooskõlastatud tegevused; ja
- individuaalse või kollektiivse valitseva turupositsiooni kuritarvitamine.

Meeles peab pidama kaht põhilist asjaolu:

- Hoolimata Eesti Keemiatööstuse Liidu („Liit“) ja/või selle liikmete headest kavatsustest võib tegevus olla seadusevastane, kui selle tegevuse tulemusena piiratakse konkurentsi.
- Konkurentsioiguse rikkumiseks ei pea selle tegelik mõju turul nähtav olema. Ainuüksi kavatsusest takistada konkurentsi piisab konkurentsioiguse rikkumiseks.

2. Konkurentsioiguse mõisted

a) Ettevõtete ühendus

Samal tööstus- või kaubandusalal tegutsevate ettevõtete või nende ühenduste sõlmitud, konkurentsi piiravad kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud toimimisviisid on keelatud.

Ettevõtete ühendused on näiteks **erialaliidud**. Ühenduse mõiste ei eelda Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikli 101 tõlgendamisel mingit juriidilist vormi. Seega ei eeldata nende raames tehtud konkurentsieeskirju rikkuvalt otsuselt formaalset kehtivust – näiteks seda, et otsuse on teinud otsustusõigust omav organ.

Erialaliidud esindavad enamasti sama tootmis- või kaubandusala. Liidus toimuvad samade, enamasti juhtival positsioonil olevate konkurentide esindajate regulaarsed kohtumised, mille eesmärgiks on ühiste, seaduslike huvide korraldamine.

b) Keelatud koostöö ja selle teostumise vormid

Euroopa Liidu konkurentsioigus, samuti nagu Eesti konkurentsiseadus, tunnevad kolme erinevat viisi, mille abil konkurentsivastane üksmeel võib teostuda. Iseloomustusel kui sellisel ei ole iseseisvat tähtsust, kuid see võib mõjutada kuritegude toimepaneku tõestamist.

Leping on sõlmitud, kui pakkumisele saadakse nõustuv, ka vaikne heakskiit.

Euroopa Liidu Kohtu seisukohalt on lepingu objektiivsete tunnuste miinimumnõuded täidetud, kui lepingupooled on väljendanud ühist taht sellise käitumise osas turul, mille tulemusena tekib konkurentsipiirang.

Keelatud konkurentsipiirangut puudutava lepingu sõlmimine ei eelda teiselt poolt otsust tahteavaldust, kui ühise tahte olemasolu on tõestatud. Ettevõttest saab lepingupool, kui ettevõtte esindaja ei ole koheselt lepingust taganenud. Lepingu järgimine on käsitletav tõendina.

pakkumine + edastatud konkurendile + mida kohe tagasi ei lükatud

Ühine otsus loetakse EL konkurentsioiguses tehtuks, kui ühenduse tegevusorgan on teinud otsuse küsimuses, millel võib olla konkurentsi takistav mõju. Näiteks kui erialaliit soovib hindu fikseerida või et liikmed sõlmiksid suhteid ainult kindlate teenusepakkujate või potentsiaalsete klientidega. Otsused ei ole seega vaid need, mille liikmed on heaks kiitnud, vaid ka mittesiduvana mõeldud soovitusel ja tahteavaldused, mis on suunatud liikmetele või tegevuses osalejatele. Otsuselt ei eeldata juriidilise vormi järgimist ning otsuse tegijalt ei nõuta otsustuspädevust. Sõltuva allüksuse otsus loetakse samuti kehtivaks.

konkurentsi mõjutav+ otsus/soovitus + suunatud liikmetele

Ühtlustatud tegevuse tunnused on täidetud, kui ettevõtte on kas otseselt või kaudselt üksteisega kontaktis. Lisaks sellele on eelduseks, et on olemas ühine tahe või muu üksmeel konkurentsi asemel koostööd teha:

konkurendiga kontakti võtmine + tahe mõjutada konkurentsi

Üksmeel loetakse saavutatuks ka siis, kui ettevõtte on avalikult teatanud, et kavatseb tegutseda teatud viisil, olles teadlik sellest, et konkurendid toimivad samal viisil, kui nii ka toimub:

avalik teatis oma kavatsuste kohta + teadlikkus + konkurendi käitumine

c) Kaasatus

Konkurentsioiguse vastasesse tegevusse loetakse kaasatuks põhimõtteliselt kõik ettevõtte, mis ei ole kohe selgelt deklareerinud, et on lepingust, otsusest või soovitusel lahti öelnud. Järgimine on tõestusfakt. Kui otsus on tehtud ettevõtte tegevuses, loetakse ka ettevõtte kaasatuks.

3. Miks on oluline täita konkurentsioiguse nõudeid?

Me peame tagama, et nii Liit ise kui ka selle liikmed täidavad kõiki EL-i konkurentsioiguse ja siseriiklikult kehtestatud konkurentsi puudutavate õigusaktide nõudeid.

Nagu definitsioonist nähtub, koosnevad erialaliidud konkurentidest ja seetõttu jälgivad konkurentsi reguleerijad, k.a. Euroopa Komisjoni konkurentsi peadirektoraat (DG Comp), eriti hoolikalt piiravate kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse esinemist.

Nii DG Comp kui ka siseriiklikud konkurentsiametid kehtestavad ja jõustavad konkurentsialaseid õigusakte. Konkurentsiametitel on suured volitused konkurentsioiguse kahtlustatavate rikkumiste uurimiseks, k.a. õigus läbi viia etteteatamata kontrollid Liidu ja selle liikmete valdustes.

EL-i ja siseriiklike konkurentsioiguste rikkumine, isegi tahtmatult, võib kaasa tuua trahve, eraõiguslikke kahjutasunõudeid ja Eesti riigis isegi kriminaalvastutuse. Kui ka rikkumist siiski ei leita, nõuab konkurentsiametite teostatav kahtlustatavate rikkumiste uurimine ressursse nendega koostöö tegemiseks (ja võib-olla ka kaitsestrateegia väljatöötamiseks) ning võib kahjustada Liidu usaldusvärsust ja selle võimet hoida oma seniseid liikmeid või meelitada juurde uusi.

Nende suuniste järgimise tagamine on Liidu ja eraldi selle iga liikme kohustus.

4. Mis on piiravad kokkulepped või kooskõlastatud tegevus?

EL-i reeglid keelavad kokkulepped konkurentide vahel, kelle eesmärgiks on piirata või elimineerida nendevaheline konkurents, et tõsta hindasid ja suurendada nendega seotud ettevõtete kasumit, ilma eesmärgita luua tasakaalustavaid eeliseid tarbijatele. Näiteid on toodud allpool jaos II.A.

Kooskõlastatud tegevus ei ole nii selgepiiriline kui piiravad kokkulepped. Kooskõlastatud tegevus võib olla otsene või kaudne kokkupuude ettevõtete vahel, kelle eesmärgiks on mõjutada turgu või vaikides informeerida üksteist oma kavatsustest tulevikus.

Liidud on potentsiaalsed foorumid piiravate kokkulepete sõlmimiseks või kooskõlastatud tegevuseks nende liikmete vahel.

5. Valitseva turupositsiooni kuritarvitamine

Ettevõtetal, millel on majanduslikult võimalik tegutseda sõltumatult ja kehtestada hindu hoolimata klientide või tarnijate nõudmistest või konkureerivast survest, on eriline kohustus mitte piirata konkurentsi või ekspluateerida oma kliente. Individuaalseks domineerimiseks peetakse seda, kui ettevõttele kuulub domineeriv osa tarnest või nõudlusest (tavaliselt 40% või rohkem). Väikesed ettevõtted võivad olla valitsevad kitsapiirilistel turgudel ning seetõttu peaksid liikmed tagama selle, et vastavad ettevõtted oleksid teadlikud toodetest või kaupadest, mille suhtes võidakse neid domineerivaks pidada.

Isegi kui üksikliikmed ei ole domineerivad, võib kutseühingute liikmeid pidada kollektiivselt domineerivaks kindlal tooteturul, kui vähestele nendest kuulub suur osa (ligikaudu 80%) tarnest ja nad on omavahel ühenduses kutseühingu kaudu. Sellisel oligopoolsel turul võib konkurentsi piiravat

või kliente ekspluateerivat paralleelset käitumist pidada kuritarvitamiseks ka siis, kui puuduvad tõendid salalepetest.

Domineeriva positsiooni võimaliku kuritarvitamise näideteks on:

- klientidele või tarnijatele liialt kõrgetevõi diskrimineerivate tingimuste pealesurumine;
- toodete pakkumine alla omahinna eesmärgiga konkurente turult eemale tõrjuda;
- tootmise või tehnilise arengu piiramine;
- põhjendamatu tarnimisest keeldumine (näiteks paralleelimpordiga tegelevatele ostjatele);
- konkurentidele või klientidele tarnimisest keeldumine toodete osas, mida nad vajavad ega saa osta mujalt; või
- klientidele vajalike toodete tarnimine vaid juhul, kui nad koos neile vajaliku tootega ostavad ka toote või teenuse, mida nad ei soovi (sidumine).

II. KUIDAS TÄITA KONKURENTSIÕIGUSE NÕUDEID

Järgnevad suunised kehtivad Liidule, igale Liidu sektorile (allharule) ja Liidu üksikliikmetele ning neid suuniseid peab järgima, et vältida konkurentsivastaseid potentsiaalseid rikkumisi.

A. Konkurentsivastased kokkulepped

Ükski Liidu liige ei tohi kunagi arutada järgnevaid konkurentsivastaseid kokkuleppeid ega olla nendega seotud. Samuti ei tohi Liit soovitada oma liikmetel tegeleda järgmiste tegevustega.

- Hindade fikseerimine, k.a. hinnakõikumiste, allahindluste või muude hinda puudutavate detailide kooskõlastus;
- Turu jagamine, nagu näiteks klientide või territooriumide jagamine konkurentide vahel, või kokkulepete sõlmimine hankemenetlustes;
- Investeeringute mahus või tootmiskvootides kokkuleppimine;
- Tundliku äriinformatsiooni vahetamine (vt jagu II.D.);
- EL liikmesriikide vahelise kaubanduse kokkulepitud piirangud, nagu näiteks ekspordikeelud, või paralleelimpordiga tegelevatele kauplejatele müümise keelamine;
- Ühismüük, -ost või muud ühised läbirääkimised (v.a. pärast õiguslikku ülevaatust ja heakskiitu); või
- Kollektiivne boikott või muud ühised tegevused, et konkurendid või uued tulijad turult välja tõrjuda.

Selleks, et kokkulepe oleks konkurentsioiguse alusel keelatud, ei pea see kokkulepe olema kirjalik ega siduv. Informatsiooni suuline vahetamine või mitteametlik kokkulepe võib kujutada endast rikkumist, isegi kui tegemist on vaid „aumeeste kokkuleppega“.

B. Liikmelisuse reeglid

Liidu liikmeks olemist ei tohi ära kasutada konkurentsi piiramiseks.

Sellele vastavalt:

- Liidu liikmelisuse kriteeriumid peavad olema (ja on) täpsed, objektiivsed, mittediskrimineerivad ja mõistlikult vajalikud Liidu eesmärkide täitmiseks ja efektiivseks juhtimiseks. Kriteeriumid on välja töötatud selleks, et elimineerida subjektiivsus uute liikmete vastuvõtmise või tagasilükkamise otsuste langetamises. Liikmeks võib saada iga huvitatud isik, kes tegutseb asjakohases sektoris.
- Iga ettepanek liikme väljaheitmiseks või liikmeks soovija tagasilükkamiseks peab põhinema objektiivsetel kriteeriumitel ja asjasse puutuval liikmel või liikmekandidaadil on õigus olla ärakuulatud.
- Liidu liikmeks olemine ei nõua isikult oma iseseisva turundus- või reklaamitegevuse piiramist ühelgi viisil.

C. Majandusharu standardid ja üldtingimused

Liit ja selle töögrupid võivad välja töötada ja arendada majandusharu standardeid ja üldtingimusi, kui see ei piira konkurentsi. Sellele vastavalt:

- Standardeid ei tohi kasutada turule sisenemise barjääride tõstmiseks ega konkurentide väljatõrjumiseks.
- Standardite nõuete loetelule peab olema avalik ligipääs ja seega peaksid need olema kättesaadavad ka mitteliikmetele.
- Sertifikaatide või heakskiidumärgiste andmine on lubatud, kui kriteeriumid on objektiivsed ja seaduslikud (nt põhinevad kontrollitavatel kvaliteeditasemetel) ning neid rakendatakse mittediskrimineerivalt.
- Üldtingimuste kasutamine ei tohi olla kohustuslik. Liikmetel peab olema võimalus neid üldtingimusi mitte kohaldada.

D. Informatsiooni vahetamine

Liikmed peavad hoiduma tundliku äriinformatsiooni vahetamisest. Eriti hoolikad peavad nad olema arutlustes teiste liikmetega, kes on või võivad saada nende konkurentideks. See kehtib nii ametlike

kokkusaamiste kui ka mitteametlike (k.a. seltskondlike) kohtumiste puhul.

Tavalised näited tundliku äriinformatsiooni kohta on muu hulgas:

- üksikettevõtete või majandusharu hinnad, k.a. hinda mõjutavad asjaolud, nagu näiteks allahindlused, lisatasud, mahahindlused jne.
- üksikettevõtete kulud ja kasumimarginaalid;
- müügi võtmetingimused;
- ettevõtte tulevikuplaanid, nagu näiteks äri- või turundusstrateegia;
- üksiktarnijaid, -levitajaid või -kliente puudutavad asjaolud (eriti boikott või must nimekiri);
- individualiseeritud turuosa või läbimüügi andmed; ja
- hetke- või tulevikupakkumised.

Liidu seaduslike eesmärkide saavutamiseks ei tohi olla vajalik vahetada tundlikku äriinformatsiooni.

Lubatud on arutada avalikke poliitikaid, hariduslikke ja teaduslikke arenguid, üldiseid huve puudutavaid reguleerimisküsimusi (k.a. valitsuse kehtestatud hinnad või tagasimakse poliitikad), demograafilisi suundumusi, majandusharu üldiselt tunnustatud suundumusi ning avalikku ja/või ajaloolist informatsiooni, mis ei mõjuta mingil viisil tulevast äritegevust.

E. Võrdlusuuringud ja turuülevaated

Üksikosalejate andmete kogumist ja võrdlusuuringute või turuülevaate aruannete ettevalmistamist peavad teostama iseseisvad kolmandad isikud (s.h Liit), kes on seotud konfidentsiaalsusnõudega.

Euroopa kohtute pretsedendiõigus on paika pannud järgmised põhimõtted seoses selliste ülevaadete või aruannetega, kuigi asjakohane rakendamine võib varieeruda sõltuvalt küsimuse all olevast turust:

- Üksikettevõtete andmeid ei tohi konkurentidele avaldada ei avalikustatud ülevaates ega selle koostamise käigus, kuigi „ajaloolisi“ andmeid ehk rohkem kui 12 kuud vanu andmeid võib aruannetes või ülevaate tulemustes avaldada.
- Andmeid (mis ei ole „ajaloolised“) võib levitada koondatuna nii, et ei oleks võimalik kindlaks teha kindlaid osalejaid ega võimaldada andmete kindlakstegemist „tagurpidise konstrueerimisega“ (nt tuleb veenduda, et koondandmed sisaldavad informatsiooni vähemalt kolme osaleja kohta).
- Levitav informatsioon ei tohi sisaldada kommentaare, analüüsi, tähelepanekuid ega soovitusi (eriti hinna ega tootmismahdade kohta).
- Osalejad ei tohi aruande ega ülevaate tulemuste üle arutleda ei Liidu koosolekutel ega väljaspool neid.

Liikmedpeavad vältima osalemist uurimustes ja uuringutes, mis ei haaku ülaltoodud reeglitega.

F. Liidu koosolekutel osalemine

Liikmedei tohi osaleda koosolekutel, mille jaoks pole selget kirjalikku päevakorda ega eesmärki.

Liidu koosolekul osalemine:

- enne koosolekut peab päevakorra üle vaatama, et teha kindlaks võimalikud probleemid;
- peab allkirjastama koosoleku alguses ringleva konkurentsioiguse nõuete järgimise deklaratsiooni;
- peab nõudma advokaadi/vastavusametniku kohalolu koosolekutel, kus tundub, et arutletakse tundlikel teemadel;
- peab tagama päevakorrast kinnipidamise ja vastupidisel juhul esitama vastuväite;
- peab veeduma koosoleku täpse protokolliga koostamises või saamises;
- peab olema valvas: kui Te ei vaidle sobimatutele arutlustele või muule konkurentsivastasele tegevusele vastu koheselt, siis võib hiljem olla raske veenda kohut või reguleerijat selles, et olite rikkumise vastu.

Kui Te osalete Liidu koosolekul ja vestlus pöörduv ebaseaduslikele teemadele, nagu näiteks konkurentsivastane tegevus, siis peate:

- tegema selgeks, et ei saa osaleda selliste teemade arutlemisel ja nõudma, et arutus lõpetataks otsekohe;
- kui viimast eiratakse, siis peate koosolekult viivitamata lahkuma, tehes selgeks, miks Te lahkute, ja nõudma, et Teie lahkumine märgitaks ametlikku protokolliga; ja
- teavitama sellest oma õigus- või vastavusosakonda ja veenduma, et asjakohane märkus tehakse toimikusse.

Pidage meeles: ainuüksi viibimine ebaseaduslike teemade arutlusel võib olla piisav, et Teie ja Teie ettevõtte satuks reguleerijate uurimise alla.

G. Mida teha, kui on alust kahtlustada, et käesolevaid suuniseid rikutakse?

Kui Teie arvates on toimunud tegevus (k.a. kokkulepped, arutlused või muud informatsiooni vahetused konkurentide vahel) olnud konkurentsivastane, siis me tungival soovime Teil viivitamatult võtta ühendust nii oma ettevõtte nõustajaga kui ka Liiduga, kes võtavad kasutusele asjakohased meetmed.